

یاسای کۆمهلهی هه‌یقی سووری کوردستانی

له هه‌ریمی کوردستانی عێراق دا

به‌ناوی خوای به‌خشنده و میهره‌بان
به‌ناوی گه‌له‌وه
نه‌نجومه‌نی نه‌یشتمانیی کوردستانی عێراق
ژماره‌ی به‌یار: ٤٠
رۆژی به‌یار: ١٠/٥/١٩٩٣

«به‌یار»

به‌پیتی حوکمی برکه‌ی (١) له ماده‌ده په‌نجاو شه‌شی یاسای ژماره (١) ی سالی ١٩٩٢ و له‌سه‌ر پێشنیازی ژماره‌ی یاسایی له نه‌ندامانی نه‌نجومه‌نی نه‌یشتمانیی کوردستانی عێراق و پێشنیازی وه‌زیری ته‌ندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی و په‌سند کردنی له لایهن نه‌نجومه‌نی وه‌زیرانه‌وه، نه‌نجومه‌ن له دانێشتنی رۆژی ٢/١٠/١٩٩٣ دا به‌یاری ده‌کردنی ته‌م یاسایه‌ی دا:

یاسای ژماره (١٥) ی سالی ١٩٩٣ یاسای کۆمه‌له‌ی هه‌یقی سووری کوردستانی له هه‌ریمی کوردستانی عێراق دا

ماده‌ی یه‌که‌م:

به‌پیتی حوکمه‌کانی ته‌م یاسایه‌ کۆمه‌له‌یه‌ک پێک دێت به‌ناوی (کۆمه‌له‌ی هه‌یقی سووری کوردستانی) یه‌وه که باره‌گا گه‌ستی یه‌که‌ی له هه‌ولێر ده‌بێ و بۆی هه‌یه له‌ پارێزگا‌کانی هه‌ریمی کوردستانی عێراقدا بکاته‌وه و که‌سایه‌تی یه‌کی مه‌عنه‌ویی سه‌ره‌خۆی ده‌بێ و به‌ ته‌نیا نه‌و له هه‌ریمدا بوونی ده‌بێ.

ماده‌ی دووه‌م:

کۆمه‌له‌ نیشانه (شاره) یه‌کی ده‌بێ که پێکدێ له هه‌یقی سووری له‌سه‌ر ته‌ختیکی سپی.

ماده‌ی سێ یه‌م:

کۆمه‌له‌ پابه‌ندی ته‌م بیروباوه‌ره بنچینه‌یی یانه‌ی ده‌بێ که له لایهن کۆمه‌لانی خاچی سووری هه‌یقی سووری نی‌وه‌وله‌تی یه‌وه په‌یره‌وه ده‌کرێن که ته‌مانه‌ن:
١- مرۆڤایه‌تی: کۆمه‌له‌ هه‌وله‌دا یارمه‌تی مرۆڤایه‌تی به‌ی جیاوازی پێشکەش به‌وانه‌ بکا که پێویستیان پێ یه‌تی و کۆشش ده‌کا بۆ به‌رگرتن له نه‌شکه‌نجه‌ی مرۆڤ و سووکردنی باری هه‌ر کسێ هه‌بێ و هه‌روه‌ها پاراستنی ژبان و

تەندروستی و زامینکردنی ریزگرتن له کهسایه‌تیی مروّث و چه‌سپاندنی له یه‌کتر گه‌یشتن و دوستانه‌تی و هاوکاری و ناشتی هه‌میشه‌یی له نیتوان گه‌لان دا.

۲- جیاوازی نه‌کردن: کۆمه‌له جیاوازی نه‌کردن له نیتوانی که‌ساندا له‌سه‌ر بنچینه‌یی ره‌گه‌ز یا توخم یا دین یا بارودۆخی کۆمه‌لایه‌تی یا سیاسی یان نا‌کاو ته‌نیا ته‌قه‌للا ده‌دا یارمه‌تی پیشکەش به که‌سان به‌پیتی نه‌شکه‌نجه‌یان بکا له‌گه‌ل پیشخستنی نه‌و حاله‌تانه‌دا که زیاتر پتوبستیان هه‌یه.

۳- بێ لایه‌نی" کۆمه‌له له کاتی کرداری جه‌نگی دا بێ لایه‌ن راده‌وه‌ستنی و وه‌ورگرتنی باوه‌ری هه‌مووان ده‌پاریزی و له هه‌یج کاتیک دا به‌شدار ی له‌و نا‌کۆکی یانه‌دا نا‌کا که شتیه‌ی سیاسی یا ره‌گه‌زی یا دینی یا مه‌زه‌بی یان هه‌یه.

۴- سه‌ره‌خۆبی: کۆمه‌له سه‌ره‌خۆبه و نه‌م شتوازه‌ی ده‌پاریزی که هه‌میشه ماوه‌ی ده‌دا به‌پیتی بیروباوه‌ره‌کانی کار بکا به‌و مانه‌یه‌ی که ده‌بیته یاریده‌ده‌ری ده‌سه‌لاته‌ گشتی یه‌کان له چالاکی مروّبی یه‌کان داو له ژیر رکیتی یاسا‌کانی هه‌ریم دا ده‌بی.

۵- خۆه‌خشی (تطوع): کۆمه‌له بزوتنه‌وه‌یه‌کی فریاگوزاری خۆه‌خشی یه‌و کار له پیناوی به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی دا نا‌کات.

۶- جیهانگیری: کۆمه‌له پابه‌ندی بزوتنه‌وه‌ی نیتو ده‌وله‌تیی خاچی سوورو هه‌یشی سووره وه‌ک بزوتنه‌وه‌یه‌کی جیهانگیری ده‌بی تا مافی هاوتای هه‌بی و نه‌رکی هاریکاری له‌گه‌ل کۆمه‌له‌کانی تر دا له نه‌ستۆ بی.

ماده‌ی چواره‌م:

کۆمه‌له نه‌م نه‌رکانه‌ی به‌جێ دینی:

۱- هاوکاری کردن له‌گه‌ل کۆمه‌له‌کانی هه‌یشی سوورو خاچی سوور له جیهان دا د له‌گه‌ل ریک‌خراوه‌کانی نه‌ته‌وه یه‌ک‌گرتنه‌وه‌کان دا له پیناوی به‌ دیه‌تانی نامانجه مروّفایه‌تی یه‌کان دا.

۲- هاوکاری کردن له‌گه‌ل ریک‌خراوه‌خراوه‌کان له جیهان دا و ریک‌خستنی کۆشش له‌گه‌لیاندا له پیشکەش کردنی پاریده‌و یارمه‌تی ی مروّفایه‌تی دا به هه‌ریم.

۳- کۆشش کردن بۆ گه‌یاندنی نه‌و یارمه‌تی ویاریده‌انانه‌ی له ریک‌خراو و مۆمه‌له‌کانی فریاگوزاری و هه‌ر لایه‌نیکێ تره‌وه بۆ کۆمه‌له دین به هه‌ژاران و داماوانی ده‌دات بۆ سووک کردنی نه‌شکه‌نجه‌یان.

۴- کۆشش کردن بۆ یاریده‌دانی خه‌زانه‌کانی شه‌هیدانی بزوتنه‌وه‌ی رزگاری خوازی کوردستانی و قوربانی یه‌کانی نه‌نفال و کیمیا بارانی گوندو شاره‌کانی کوردستان و ده‌ره‌ده‌رانی راگواستنی زۆره ملی.

۵- په‌یوه‌ندی کردن به په‌نابه‌رانه‌وه له خه‌لکی کوردستانی عیراق نه‌وانه‌ی له ده‌وله‌ته دراوسێکان و ناوچه‌کانی تر دا هه‌ن به هۆی خاچی سوورو هه‌یشی سووری نه‌و ده‌وله‌تانه‌وه بۆ چاک‌کردنی باری ژبانیان و ناسان‌کردنی گه‌رانه‌وه‌یان بۆ نیشتمان.

۶- په یوه ندى كړدن بهو ديلانه ي خه لكى هه ريمه وه كه له هه ريم دا به ياريدى هه يقي سوور و خاچى سوورى نيوده ولته تى و كووش كړدن بو بهردان و گه رانه ويان بو نيشتمان و ياريدهدانى خيزانى بزر بووه كان و قورىانى جهنگه كان و كاره ساته كانى سروشت.

۷- هاوكارى كړدن له گه ل ريكخراوه نيوده ولته تى دهوله ته كان و ريكخراوه كوردستانى يه كان و فه رمانگه كانى حوكومه تى هه ريم له پيناوى ناوه دانكردنه وه ي گوندو شاره رووخيتراوه كانى كوردستان و هاندانى خه لكانيان بو گه راندنه وه بويان و مسوگه ر كړدى پتوبستى يه كانى ژيان بويان.

۸- پيدا كړدى داوده رمان و پتوبستى يه پزىشكى يه كانى بو خه سته خانه و مه لبه نده كانى ته ندروستى له هه ريمدا به هاوكارى له گه ل كوومه له كانى هه يف و خاچى سوورو ريكخراوه خيزخوازه كانى تر.

۹- بلاو كړدنه وه ي هوشيارى ته ندروستى له ناو هاوولاتيانى هه ريم دا و بايه خدان به پاراستنى ژينگه و سه لاهه تى.

۱۰- ياريدهدانى بريندارانى جهنگ به پيى ريكه و تنامه كانى جنيف و سوو كړدى نازاريان به هه موو شپوه يه ك له توانا دابى نه وپيش به هاوكارى له گه ل لايه ن و دهزگا په يوه نديداره كان دا.

۱۱- ديدهنى كړدى به نديخانه و گرتووخانه كان و هه ول دان بو دا بينكړدى پتوبستى يه كانى دانيشتووانيان و چاك كړدى بارى ژيانيان.

۱۲- ياريدهدانى كه م نه ندامان به مسوگه ر كړدى پتوبستى يه كانى چاره سه ر كړدنيان و راهيتان بو گونجاونى له گه ل كوومه لدا و كه م كړدنه وه ي نه شكه نجه يان.

مادده ي پينجه م:

شپوه ي ريكويپيكي ي كوومه له به م جوړه ده يى:

۱- نه ندامه نه سلى يه كان: نه و نه ندامنه ن كه ره سمى بوونه نه ندام و نابوونه ي سالانه دده ن و مافى خو پالاوتنيان بو ده سته ي به رتوبه به رو به شدار بوون له هه ليار دنيداو دهنگدانى سه باره ت به برپاره كانى هه يه .

۲- نه ندامه لايه نگره كان: نه و هاوولاتى يانه ي نيشته جى ي هه ريم و نه و بيانى يانه ي كه به خو به خشى به شدارى چالاكى يه كانى كوومه له ده كهن و ره سمى بوونه نه ندام ناده ن و مافى خو پالاوتن و دهنگدانيان نى يه .

۳- نه ندامه شانازى يه كان: نه و نه ندامنه ن كه له لايه ن ده سته ي به رتوبه به ره وه به هوى كاريكى پيروزيانه وه له به رامبه ر كوومه له دا نازناوى نه ندامى شانازيان پى ده به خشرى .

۴- ده سته ي گشتى: پيى ك دى له گشت نه ندامه نه سلى و لايه نگر و شانازى يه كان .

۵- ده سته ي به رتوبه به ر: پيى ك دى له نو نه ندام و دووى نيسحتيات كه له لايه ن

نەندامە نەسلییەکانەو هەڵدەبژێردرێن، نەندامەکانی دەستە ی بەرپۆهەریش لە ناوخبۆیان دا سەرۆک و جێگری سەرۆک و سکرێتێری هەڵدەبژێرن.

٦- دەستە ی گشتی هەر دوو سال جارێک بۆ هەلبژاردنی دەستە ی بەرپۆهەری کۆدەبیتەو ی لەسەر داخوایی سێ یەکی نەندامە نەسلییەکان لەکاتی پتویست دا.

ماددە ی شەشەم:

دارایی کۆمەلە لە مانە پتک دێ:

- ١- رەسمی بوونە نەندام و ئابوونە ی نەندامە نەسلی یەکان.
- ٢- هیبە (بەخشین) و پیتاک و وەسیبەت.
- ٣- بەبەرەم خستنی و مالو مولکی گوازووی کۆمەلە.
- ٤- قازانجی ئاھەنگ و پیتانگا و پیتسپرکێ.
- ٥- یارمەتی ی لایەنە حکومەتی یەکان.
- ٦- یارمەتی کۆمەلە و ریکخواوە نیشتمانی و بیانی یەکان.

ماددە ی حەوتەم:

وہزیری تەندروستی بۆی هەبە رینمایی پتویست بۆ پتکھیتانی دەستە یەکی نامادەکردن تاکاتی هەلبژاردنی دەستە ی بەرپۆهەری پتک بیتنی.

ماددە ی هەشتەم:

دەستە ی بەرپۆهەری بۆی هەبە رینمایی پتویست بۆناسانی جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە دەریکا.

ماددە ی نۆیەم:

کار بەھێچ دەپتک ناکرێ کە لەگەل حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بیت.

ماددە ی دەیەم:

دەبێ ئەنجوومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکا.

ماددە ی یازدەیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بلاوکردنەوہیوہ لە رۆژنامە ی رەسمی دا کاری پت دەکرێ.

جوہر نامق سالم

سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتمانی کوردستانی عێراق

ھۆبە پتویستی یەکان

بەپت ی پتویستەکان و بەرژوہەندی گەلی کوردستانی عێراق و مافە رەواکانی لە بوونی ریکخواوە مرۆبی یەکانی تاییبەت بە خووی و لادانی کۆمەلە ی مانگی سووری عێراقی لە

نامانجه‌کانی سه‌ریتیچی کردنی له ده‌ستووری نیو ده‌وله‌تی کۆمه‌له‌کانی مانگی سوورو خاچی سوور، جگه لهو بارو دۆخه‌ی که هه‌ریمی کوردستانی عیراق پیندا تیپه‌ر ده‌بیته له ناکامی نه‌و ئابله‌تۆقه دولابه‌نه‌ی که به‌سه‌ری دا سه‌پیندراوه و بۆ کهم کردنه‌وه‌ی موعانانی رۆله‌کانی له هه‌ژاران و زیان لیکه‌وتوان و نه‌داران و به‌شداری کردن له پیشکەش کردنی خزمه‌ت گوزاری یه‌ مرو‌فایه‌تی یه‌کان بۆیان ریگه‌ی چالاکی یه‌کانی کۆمه‌له له گه‌یاندنی یارمه‌تی یه‌کان به‌شێوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ بۆ هه‌ریم به‌هاوکاری له‌گه‌ل ریک‌خراوه خیرخوازی یه‌ مرو‌یی یه‌کانی تر، که پیک هینانی کۆمه‌له‌که پتوبست ده‌کا بۆ یارمه‌تی دانی خه‌لکی هه‌ریم به‌ شێوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ به‌ تاییه‌تی هه‌ژاران و نه‌داران بۆ رزگارکردنیان له‌ ته‌نگ و چه‌له‌مه‌یان و کهم کردنه‌وه‌ی موعاناتیان بۆیه‌ ئه‌م یاسایه دانرا.

